

Великодна Ірина Павлівна,
здобувачка ступеня вищої освіти
магістра Навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Сьох Катерина Ярославівна,
завідувачка кафедри конституційного
права Навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх
справ

кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВО ЛЮДИНИ НА БЕЗПЕКУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ВОЄННОГО СТАНУ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Право людини на безпеку належить до фундаментальних умов існування індивіда та суспільства, визначаючи рівень захищеності особи від внутрішніх і зовнішніх загроз. Історично потреба в безпеці була однією з базових, проте в умовах сучасного світового стану її значення суттєво зросло. Сучасний світ стикається з новими ризиками — від міжнародних воєн і терористичних атак до екологічних катастроф, технологічних збоїв та пандемій — що потребує оновлення правових механізмів гарантування цього права.

Особливо актуальною ця проблематика є для України, де з початком повномасштабної збройної агресії російської федерації право на безпеку набуло першочергового значення, а забезпечення національної і людської безпеки стало центральним завданням держави. У цих умовах постає необхідність теоретичного осмислення сутності права на безпеку, його місця в системі прав людини та особливостей реалізації в умовах сучасних викликів.

Воєнний стан в Україні мав значний вплив на захист прав і свобод громадян. З повномасштабною збройною агресією російської федерації проти України 24 лютого 2022 року захист законних прав людини опинився під загрозою. Звичайно, за нинішніх складних обставин головними пріоритетами України є безпека її громадян та відновлення територіальної цілісності країни [1, с.77-79].

Право людини на безпеку є стрижнем діяльності держави та формує юридичну основу національної безпеки [2, с. 18-22].

Проаналізувавши наукові дослідження слід зазначити, право на безпеку – це сукупність правових можливостей, гарантованих правовими нормами, які дозволяють особам реалізувати свою волю та бути захищеними від посягань інших [3, с. 66-67].

Право на безпеку часто аналізується через концепцію «суспільства ризику», що підсилює його актуальність перед обличчям сучасних викликів, таких як нові технології, екологічні катастрофи, військові чи гуманітарні загрози. У цьому контексті розробляються правові механізми як на міжнародному, так і на національному рівнях.

Йдеться не лише про традиційні механізми захисту, спрямовані на реагування на небезпеку, а й про превентивні інструменти, здатні передбачати, мінімізувати та управляти ризиками. У міжнародному праві дедалі більшого значення набувають стандарти, пов'язані з правом на життя, охорону здоров'я, інформаційну безпеку, екологічні права, а також зобов'язання держави вживати позитивних заходів для запобігання загрозам.

На національному рівні держави розробляють комплексні системи безпеки, які включають правові режими надзвичайного та воєнного стану, механізми цивільного захисту, екологічного моніторингу, кібербезпеки, захисту критичної інфраструктури та інформаційних ресурсів. Важливим елементом стає забезпечення прозорості діяльності державних органів, ефективної комунікації з населенням та можливості доступу громадян до достовірної інформації щодо ризиків.

У таких умовах право на безпеку постає не лише як індивідуальне благо, але й як спільна цінність, що вимагає активної взаємодії між державою та суспільством. Це право трансформується у багатовимірний інститут, який охоплює питання захисту життя, здоров'я, довкілля, інформації, приватності та соціальної стабільності, формуючи основу для сталого розвитку та демократичного врядування.

Важливо зазначити, характер поняття «безпека» диктує широкий спектр тлумачень залежно від конкретних обставин та обставин. Як відомо, Статут ООН визначає основні цілі організації як: підтримка міжнародного миру та безпеки; розвиток дружніх відносин між народами; дотримання принципів рівності та права народів на самовизначення; та інших основоположних принципів міжнародного права (суверенна рівність держав, незастосування сили, мирне врегулювання міжнародних спорів тощо) [4, с.69-86].

Отже, право на безпеку є одним із найфундаментальніших, але недостатньо юридично кодифікованих прав людини. Замість того, щоб зводитися до окремого суб'єктивного права, право на безпеку являє собою складну правову можливість, яка пронизує всю систему прав і свобод, слугуючи передумовою для її практичної реалізації. У сучасному суспільстві людство стикається з новими видами загроз, включаючи тотальні війни, гібридні атаки, технологічні, екологічні та пандемічні ризики, що робить це право дедалі важливішим.

У демократичній правовій державі право на безпеку має розглядатися як невід'ємна складова правового статусу людини та пріоритетний напрям державної політики. Подальший розвиток доктрини прав людини повинен включати більш точне конституційне та міжнародно-правове визначення права

на безпеку, що стане запорукою забезпечення гідних, стабільних та безпечних умов життя в умовах глобальної нестабільності та зростання ризиків.

Список використаних джерел:

1. Кірієнко Т. П. Львівський державний університет внутрішніх справ. «Право людини на безпеку як фундаментальне конституційне право». У: Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах війни та післявоєнний період / упоряд.: Д.Є. Забзалюк [та ін.]. Львів : ЛьвДУВС, 2023. С. 77-79.
2. Богуцький П. П. Право на безпеку як основоположне право людини. / П. П. Богуцький // Забезпечення прав людини: національний і міжнародний виміри. до 110-річчя Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Збірник матеріалів II-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Вінниця, 09 грудня 2022 року). – Вінниця, 2023.– С. 18-22.
3. Пендюра М. М. Право людини на безпеку в зарубіжній та вітчизняній історико-правовій думці/ М. М. Пендюра, О. В. Кришевич // Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право / голов. ред. Ю. М. Бисага – Ужгород, 2023. –Т. 1. Вип. 80. – С. 61-67. – Бібліогр.: с. 66-67
4. Камінська Н. О., Камінська А. В. Мир і безпека як фундаментальні цінності в умовах трансформації міжнародного і конституційного правопорядків. Міграція та право. 2025. Т. 5, № 4. С. 69–86. DOI: 10.32752/2786-5185-2025-5-4-69-86.